

Gledališče

William Missouri Downs: Poglej me!

Režija: **Luka Marcen, SLG Celje**

★★★★

Predstava *Poglej me!* žanrsko gradi iz romantične komedije, a se, zlasti v drugem delu, od žanra odmika oziroma v njej prihaja do hibridizacije; vse več je elementov filozofske drame ter klasične medbesedilnosti, tekst postaja vse bolj zgoščen v svojih filozofskih referencah, obenem pa tudi sam jezik besedila postaja vse bolj tak; najočitneje se to zgodi prav na koncu drame, kjer pojasnilo nenavadnega dogajanja (eden od osrednjih likov drame, Phil (Žan Brelih Hatunić), je za druga dva lika, Sophio (Lucija Harum) in Marleyja (Aljoša Koltak) neviden) in razrešitev pride v obliki razlage Platonove prisposodbe o jami.

Tekst tako gradi iz preproste zasnove, iz enega izmed najbolj ustaljenih tropov v žanru romantične komedije – »prijazni fant« je za lepoticco neviden; v tem primeru dobesedno, dramo pa pretežno poganjajo njegovi poskusi, da bi ga vendarle pogledala oziroma zagledala, morda tudi ugledala. Ta in sorodni tropi pogosto gradijo iz shematskih likov, ki bolj ali manj zvesto sledijo shemam cispolnih heteronormativnih identitet, v tem primeru pa se zgodi nekaj preobratov; za začetek Phil, ki zase trdi, da je »prijazni fant«, vendarle povsem jasno pokaže (kot je v romantičnih komedijah pogosto prikazano, ne pa tudi reflektirano), da ni zares prijazni fant, kajti takoj ko se Sophia ne odziva tako, kot bi si želel sam, ko ga torej prezre in ne vidi njegove domnevne prijaznosti, prijaznost neha obstajati; in če Phil ni prijazni fant – ali sploh obstaja? Najprej mora zagato o lastnem neobstoju spoznati Phil sam; če ni prijazni fant, kdo potem sploh je? Pomembno pri tem sicer je, da Phil sam sebe ves čas – pač ker mu družbeni normativ to omogoča – dojema kot »pridnega fanta«, a šele sčasoma nekaj temu podobnega dejansko tudi postane.

Phil se sprva tako vede kot klasičen »zakrinkani« mačistični lik, ampak postopoma, ko spoznava, da je neviden, začne v ospredje vstopati Sophia, zapletena v razmerje s

skorumpiranim šefom; Sophijine želje in izbire so v prvem planu, Phil je le nevidni opazovalec, tako rekoč muha na steni, a morda prav zaradi te nevidnosti natančneje in bolj razbremenjeno spremlja Sophio, animati ga začno njeni motivi za neke odločitve in njeno razmišljanje; njegova jeza popusti in morda začne na tej točki – ali pa celo šele kasneje, ko se povsem zadovolji z odnosom, v katerem je neviden in druga oseba sploh ne ve zanj, on pa le pravi, da ni »nobena ljubezen popolna«, ko ga, skratka, to, da ga ženska »ne pogleda«, ne moti več, ker mu postane pomembnejše razumevanje njenih vsebin – postajati »prijazni fant«. Reči bi bilo mogoče celo, da je izkustvo nevidnosti na račun stika z drugim ključni pogoj za formacijo »prijaznih fantov«.

Sophia, po drugi strani, ima prav tako zaznamovan pogled – kar je med drugim nakazano s tem, da ima stekleno oko. Kljub temu da je, enako kot Phil, tudi sama doštudirala filozofijo in je razmišljujoča oseba, je dovolj družbeno determinirana – tako z narativi, ki jo obdajajo, kot z lastnimi izkušnjami; nikoli še ni srečala »prijaznega fanta« – da vzpostavi odnos z moškim, s katerim nima nič skupnega in ki jo objektivizira ter ki ga njene vsebine ne zanimajo.

Sophia tako iz različnih razlogov »prijaznega fanta« preprosto ne more videti, tudi če bi zares stal pred njo; podobno kot ljudje v Platonovi jami lahko vidi le sence resničnosti.

Phil in Sophia skupaj seveda tvorita philosophio oziroma filozofijo (ali celo ljubezen do modrosti, ki pa je v tem primeru personificirana ženska, Sophia, ne moški, kot je sicer prevladujoč družbeni diskurz, v katerem bi bil kvečjemu moški moder in ženska »ljubezen« (philialia)), konstelacija njunih značajev v dramskem tekstu pa nam na neki način orisuje, da je vsaka oseba – celo ljudje, ki so posebej razmišljujoči – determinirana z družbenimi okoliščinami; tako z vrednotami kot z ideologijami in identitetnimi kategorijami družbe, prav tako z vsemi realijami, z vsemi realnimi situacijami, ki iz takega stanja vznikajo. Filozofija nam pri tem morda

lahko pomaga, da spregledamo tako stanje družbenega kot stanje duha. (Ali tudi duha družbe.)

Kljub tem resnejšim podtonom, v katerih predstava odpre marsikateri pomenljiv pomislek o formaciji družbenih in zasebnih identitet (in njihovem prepoznavanju oziroma vidnosti), pa gre za odrsko delo, ki se zelo pogosto naslanja na raznorazne preizkušene formate humorja, od slapstick (fizične) komedije, situacijske komedije, pa do naslanjanja na preverjene trike, kot so namerno slabo skrivanje po odru, počasno odigrani prizori, v formi »počasnega posnetka«, in elementi komedije zmešnjav. Tudi igra je izrazito stilizirana, premore nekakšno ironično držo. Z vsemi temi elementi predstava izkazuje dobro poznavanje komedijskega žanra, ki pa ji ga uspe preoblikovati in predrugičiti njegove funkcije. Režijsko je predstava izčiščena, atmosfersko je prijetna, lepo gledljiva in sproščena. Dobro je izkoriščena zlasti vrtljiva scenografija, ki predstavlja zgolj dve plati iste stene, ki se med predstavo večkrat obrne in ustvarja raznolike prostore.

Zaključek predstave je, nekoliko »woodyallenovsko«, znova žanrsko pomenljiv; vrača se namreč k prvemu prizoru zamrznitve, v katerem Phil prvič opazi Sophio; na koncu se vrnemo k natanko temu prizoru, ki pa se tokrat izpelje do konca – Phil pobere list, ki je Sophii padel na tla, in ji ga da. Sklepamo lahko, da je celotna predstava Philova izmišljaja, ki se poraja iz popkulturnih referenc, žanrskih tropov in znanih filozofskih fragmentov, kar nam signalizira kompleksnost porajanja družbeno vzpostavljenih identitet; celo tistih, ki se zdijo, ker so umeščene v trope, povsem ploske.

Poglej me! je tekst, ki mu uspe validirati romantično komedijo na podoben način, kot je bila v zadnjih letih pogosto validirana kriminalka; pokaže nam, kako lahko žanri s svojimi shemami naslovijo tudi marsikaj, kar ostaja v družbi – nevidno.

ANJA RADALJAC

